

УДК 343,2/0,7+656.80

DOI <https://doi.org/10.32782/2523-4269-2022-81-4-1-44-48>

Федорченко Олег Володимирович,

кандидат історичних наук

(Херсонський факультет

Одеського державного університету внутрішніх справ, м. Херсон)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5524-0202>

Камінська Олена Анатоліївна,

кандидат історичних наук, доцент

(Херсонський факультет

Одеського державного університету внутрішніх справ, м. Херсон)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5596-1720>

ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ ПЕРЕСИЛАННЯ КОРЕСПОНДЕНЦІЇ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.

У статті здійснено глибокий аналіз юридичної відповідальності за порушення правил пересилання кореспонденції у другій половині ХІХ – на початку ХХ ст.

Авторами доведено, що основним об'єктом правопорушення були фіскальні інтереси держави. Це дало змогу висунути гіпотезу, що в Російській імперії існувала поштова монополія. Простежується невідповідність покарання до тяжкості правопорушення. Розмір штрафів у деяких випадках у сто разів перевищував збитки. Доведено, що неузгоджені деякі норми першого кримінального кодексу породжували «аматорську» перлюстрацію.

Ключові слова: юридична відповідальність, зв'язківці, кореспонденція, санкції, пошта, генеза.

Постановка проблеми. Право на таємницю листування та іншої кореспонденції є важливим здобутком цивілізації та, зрозуміло, особистим правом людини. Становлення його не було легким і безхмарним. Індикатором охорони державою цього права були санкції за порушення відповідних правових норм. Слід зазначити, що в ХІХ ст. інформаційне суспільство активно формувалося, інформаційні магістралі значно зростали як кількісно, так і якісно. А, відповідно, обсяги кореспонденції збільшувалися, що тягло за собою зростання порушень у цій сфері.

Отож варто розглянути юридичну відповідальність за порушення поштових правил у другій половині ХІХ – на початку ХХ ст. на українських землях, які перебували у складі Російської імперії. Слід урахувати два важливі моменти. У цей період відбувалося становлення індустріального суспільства. І другий – у 1845 році було прийнято «Уложение о наказаниях уголовных и исправительных» (далі «Уложение...»), по суті, перший кримінальний кодекс Російської імперії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Безумовно, тема, винесена в заголовок статті, важлива для дослідження становлення й механізму захисту таємниці листування. Утім, склалася парадоксальна ситуація – проблема історичної ретроспективи юридичної

відповідальності за порушення правил пересилання кореспонденції залишається на узбіччі наукових розвідок. Так, А. Левченко характеризує розвиток права на таємницю листування як права першого покоління у світі. Відповідно характеристики юридичної відповідальності пересилання кореспонденції середини ХІХ ст. приділяє мало уваги [1]. О. Черевко у контексті забезпечення конституційного права людини на таємницю листування в Україні у загальних рисах подає історичну ретроспективу становлення цього права [2, с. 54]. О. Федорченко загострив увагу на юридичній відповідальності зв'язківців у Російській імперії, обійшовши увагою власне відповідальність за порушення правил пересилання [3].

Метою цієї статті є наукове дослідження генези юридичної відповідальності за порушення правил пересилання кореспонденції у другій половині ХІХ – на початку ХХ ст. на українських землях у складі Російської імперії.

Виклад основного матеріалу. Юридичну відповідальність за порушення пересилання кореспонденції регулювала Глава ХІ «О нарушении уставов почтовых» Розділу VIII «О преступлениях, и проступках против общественного благоустройства и благочиния» «Уложения...» (тут і далі автори за основу будуть вико-

ристовувати редакцію 1845 р.) [4]. Згідно з цією главою суб'єктами юридичної відповідальності за порушення поштових правил були зв'язківці, чиновники інших відомств і приватні особи (власники транспортних засобів, адресанти, а в деяких випадках і адресати). У нашій статті зупинимося на двох останніх суб'єктах, оскільки стосовно першої групи дослідження вже є [3].

Коротко охарактеризуємо Главу XI «О нарушении уставов почтовых» Розділу VIII «Уложения...». Більш ніж за півстоліття відбулося три редакції «Уложения...»: у 1866, 1885 і 1903 рр. Але якщо поглянути на нововведення в цікавій нам Главі XI «Уложения...», то одразу треба наголосити – це сталість, за незначним виключенням, протяжністю у сім десятків років. Так, до Глави XI додали відповідальність за порушення Телеграмного статуту і ліквідували деякі види покарань (наприклад, тілесних), що притаманна цілому кодексові. Більше змін не спостерігається. Навіть фіксовані штрафи за сімдесят років не змінилися, наприклад (ч. 1 ст. 1538, ч. 1 ст. 1539, ст.ст. 1540, 1550 тощо «Уложения...» редакції 1845 р. і відповідні ч. 1 ст. 1112, ч. 1 ст. 1113, ст.ст. 1114, 1124 тощо «Уложения...» редакції 1885 р.) [4; 5]. О це так приклад стабільності! Виглядає більш ніж дивно, оскільки за час визначеною статтею проміжком часу в Російській імперії рееструвалася інфляція [6, с. 135] і, відповідно, слушно було очікувати збільшення розмірів штрафів. Та нічого такого не простежується.

Не можна не відмітити, що в «Уложения...» все ж таки передбачалися й штрафні санкції, які прив'язувалися до тарифів поштового відомства (ч. 2, ст. 1538, ч. 2 ст. 1539, ст. 1561 «Уложения...» 1845 р. і відповідні ч. 2 ст. 1112, ч. 2 ст. 1113, ст. 1134 «Уложения...» 1885 р.). У даних нормах законодавець установив штраф у чотирикратному (у ст. 1561 «Уложения...» 1845 р. і відповідній статті 1134 редакції 1885 р. – двократно) [4; 6] розмірі від утрачених поштових зборів. Різні коефіцієнти пояснюються просто – перші дві посягали на прибутки держави, а остання компенсувала збитки приватних тримачів поштових станцій. Чиї інтереси більше охороняла держава – питання риторичне. Підсумуємо, «Уложение...» потребувало удосконалення правотворчого процесу.

Перейдемо до об'єкта правопорушення. У Главі XI «Уложения...» родовим об'єктом правопорушення, судячи з її назви, повинні бути суспільні відносини, які прописані в Поштовому статуті. Та Глава XI має опосередковане відношення до Поштового статуту. Краще її було б назвати «Відповідальність за порушення правил пересилання кореспонденції». Але «Уложение...» стало першою працею такого характеру і тому можна пробачити такі недоліки. При визначенні безпосереднього об'єкта правопорушення, що вчинялися чиновниками, які не належали до відомства зв'язку, і приватними особами, можна визначити головний задум законодавця – захист фіскальних інтересів держави. Лише одна стаття 1554 і ч. 1 статті 1538 із дев'яти, що стосувалися власне механізму пересилання кореспонденції, не виражали фінансових інтересів держави. Водночас вісім статей Глави XI «Уложения...» якраз захищали від посягань поштової прибутки імперії [4]. Тому в дискусії «Поштова монополія чи поштова регалія в Російській імперії?» шалки терезів схилиються на бік першої позиції. Утім, це питання так і залишається відкритим.

Виходячи з такої ситуації, спершу проаналізуємо статті, які стосувалися безпосереднього об'єкту правопорушення – фіскальних інтересів держави. Так,

ч. 2 ст. 1538 «Уложения...» містила покарання за таємне пересилання кореспонденції. За таке правопорушення передбачався штраф у чотирикратному розмірі від встановленого поштового тарифу на пересилання кореспонденції [4]. До 70 років XIX ст. за таємне пересилання листа штраф становив 40 копійок сріблом, а після – 12 копійок для відкритого листа і 28 копійок для закритого. Зниження суми штрафу напряду залежало від здешевлення у 70-х роках XIX ст. поштових тарифів. Принагідно зазначимо, що це було позитивним кроком на шляху до збільшення кореспонденції. Давайте ж поглянемо на суму штрафу у порівнянні з цінами на продукти. На середину XIX ст. на підросійській Україні фунт хліба пшеничного коштував 3 коп., фунт масла вершкового – 17-20 коп., курка – 20 коп., корова 30-50 руб. [6, с. 136]. Перед Першою світовою війною за курку просили 50 коп., за фунт вершкового масла 34 коп., за корову у середньому – 62 руб. [8, с. 31-33; 7, с. 56-63, 82]. Видно, що до зменшення вартості поштових послуг у 70-х роках XIX ст. штрафи були непропорційні проступкам.

Найбільше можливостей зазіхнути на дохід Відомства зв'язку було в осіб, які були власниками транспортних засобів (диліжансів) і уклали угоду з відомством на перевезення кореспонденції. Так, ч. 1 ст. 1539 «Уложения...» для таких власників, які таємно провозили листи, гроші і бандеролі, встановлювала покарання: при першому виявленні – штраф у розмірі 200 рублів. При повторному злочині – особи позбавлялися права на утримання диліжансів або іншого транспорту [4]. Штраф у 200 руб. досить значний, щоб заробити таку суму власнику транспорту, необхідно було таємно переслати 2,8 тисяч закритих листів. І це за умови, що адресанти платили б офіційну поштову таксу, що виглядає сумнівно, оскільки простіше віддати лист у поштову установу. А приховати такі масштаби підпільного поштового відділення було не реально, тому така справа була доволі клопітною. За повторний такий проступок – більш серйозне покарання, а саме втрата власником транспорту права на перевезення кореспонденції [4]. Законодавець не дав роз'яснення, що саме мається на увазі – розрив угоди з Відомством зв'язку чи взагалі втрата суб'єктом права займатися перевезеннями. Можна констатувати, що покарання за таке правопорушення було досить суворим.

Ідемо далі. Так, ч. 2 ст. 1539 передбачала покарання за провезення кореспонденції кондукторами, доглядачами диліжансів або транспортів, за що передбачався штраф у чотирикратному розмірі вагових і страхових сум. Повторний проступок передбачав звільнення з посади без можливості займати дані посади [4]. Знову ж таки, законодавець не вказав, протягом якого часу злочин вважався повторним.

І, нарешті, вершиною захисту прав держави з пересилання кореспонденції була ст. 1540 «Уложения...». Так, за утворення приватного поштового відділення передбачався штраф у розмірі від 50 до 100 руб. за кожен місяць функціонування закладу і його ліквідація [4]. Штрафні санкції були суворими. Хоча важко було уявити функціонування таємної поштової установи, перша і головна проблема це – логістика. Утім, не будемо замовчувати той факт, що циркуляри Відомства зв'язку фіксували на Півдні України наприкінці XIX ст. так звану «єврейську пошту» [10, арк. 15]. Що за це пошта? – питання відкрите.

Решта статей «Уложения...» стосуються інших суб'єктів правопорушення – адресантів, які посягали на

фінансові доходи держави. Так, ст.ст. 1548–1550 «Уложения...» передбачали матеріальну відповідальність за вчинені проступки. У них змінювалася лише суб'єктивна сторона. Наприклад, за ст. 1548 «Уложения...» відповідальність передбачалася, якщо адресант вступав у таємну змову з поштовим службовцем, щоб останній провів посылку [4]. Можемо припустити, що адресанти і зв'язківці домовлялися лише про зменшення офіційної суми за послугу провезення. Інші переваги – швидкість доставки – не під силу було змінити поштовому службовцю. Покарання за таке правопорушення передбачалося таке: штраф у розмірі вагової та страхової суми (по суті компенсація ресурсів, які втратила держава) і конфіскація посылки. Питання: як це реалізувати? Конфіскувати посылку – не проблема. А от як стягнути штраф з адресанта? Стягнути його з адресата не варіант. Тому що не отримавши посылки, він не буде плати вартість послуг. Отже, віднайти винного, який сплатить штраф, можна було лише під час організації змови. Що виглядає ще менш реально. Важко припустити, що адресант домовлявся з поштовим службовцем у поштової установи та ще й при свідках про умови протизаконного перевезення. Тому вважаємо, що реальним головним покаранням була конфіскація посылки.

За ст. 1549 «Уложения...» відповідальність наступала, коли у звичайній кореспонденції пересилалися гроші (існував спеціальний вид поштової кореспонденції для пересилання грошей або цінних паперів). Для адресанта передбачалося покарання у вигляді конфіскації незаконного пересилання [4].

Схожим за дією була і ч. 1 ст. 1550 «Уложения...», коли адресант у посылках або тюках з документами вагою більше ніж один фунт таємно пересилав листи, та ч. 2 ст. 1550 – таємне пересилання документів у посылках [4]. Кваліфікувати такі проступки було украй важко. Як відрізнити лист від документів? І на це питання законодавець не відповідав.

Якою ж була відповідальність для адресанта? Вона знову ж таки носила матеріальний характер. За ч. 1 ст. 1550 «Уложения...» передбачався штраф у розмірі 90 коп. з лота (лот – 12,8 грам) незаконного пересилання [4]. Виходить, що до середини 70-х років XIX ст. штраф був у дев'ять разів більше, ніж прямі збитки, яких зазнала держава, а після здешевлення послуг – у 13–30 разів залежно від виду листа. За ч. 2 ст. 1550 «Уложения...» за таємне пересилання документів у посылці передбачався штраф у розмірі 1 руб. 80 коп. з лота, що у 90 разів більше, ніж офіційна такса за відправлення документів бандероллю. Штрафи були відверто непропорційними щодо проступку.

Ще одним суб'єктом правопорушення, що посягали на фінансові інтереси держави, були особи, які на власний ризик перевозили міжнародну кореспонденцію приватних осіб. Так, у ст. 1552 «Уложения...» окремо прописувалася об'єктивна сторона – перевезення кореспонденції виключно на пароплавах. За це порушення передбачався штраф у розмірі 7 руб. 50 коп., що у рази було більше офіційної вартості послуги [4]. Після приєднання Російської імперії до Всесвітнього поштового союзу у 1874 р. міжнародна поштова такса прирівнювалася до внутрішньої. Із цього виходить, що штраф за таємне пересилання закритого листа був у 109 разів більше, ніж вартість офіційної послуги.

У правопорушеннях, що потрапляли під кваліфікацію Глави XI «Уложения...», суб'єктивною стороною у більшості випадків була мета зекономити на послугах Відомства зв'язку, лише в деяких – пришвидшити про-

цес та/або якість доставки, оскільки недовіра до поштових послуг у Російській імперії була звичним явищем. Непоодинокими були випадки доставки не в зазначене місце і затримка кореспонденції. Бажання зекономити було, є і буде непереборним для пересічного жителя.

Під час перегляду санкцій за перераховані проступки впадає у вічі один момент. А саме – із суми конфіскованих грошей, які незаконно пересилалися поштою, 1/4 (ст. 1549 «Уложения...») або 1/5 (ст. 1552 «Уложения...») від неї передбачалася викривачеві даного правопорушення [4]. Таким чином, покращувалася протидія правопорушенням, що у цілому не погано. Але нас цікавить механізм, яким чином могли зв'язківці дізнатися про правопорушення вчинене адресантом. У першу чергу такий «обов'язок» і можливість була у більшості зв'язківців, які займалися сортуванням кореспонденції. Як свідчать архівні матеріали, у них непогано виходило – ухилиятів від сплати поштових зборів знаходили регулярно [10, арк. 150]. Наприклад, коли до зв'язківця потрапив лист, він його розпечатував за умови, якщо відчував, що там є гроші. Коли це металеві гроші, то зрозуміло, вага і об'єм листа збільшується. А коли в кореспонденції паперові банкноти – як їх виявити? Ще важче віднайти в домашніх документах цінні папери. І коли зв'язківець розпечатав, а лист виявився «порожнім», як обґрунтувати такі дії? Бажання отримати винагороду від викриття правопорушення було сильним і в деяких випадках навіть непереборним. Такий «підробіток» мав на меті покращити родинний бюджет.

Та ба, за будь-яких умов розпечатування зв'язківцем кореспонденції було протизаконним. Так, ст. 1530 «Уложения...» за розпечатування листа передбачала звільнення зв'язківця з посади. Але виходить, що статті «Уложения...» суперечили одна одній. Більше того, такі способи боротьби з правопорушниками були гарним підґрунтям для розростання перлюстрації. Однак Російська імперія приєдналася до Всесвітнього поштового союзу у 1874 р., правила якого забороняли розпечатування кореспонденції, й уряд завжди і всюди категорично заявляв, що ніякої перлюстрації не існувало і не існує. Але ж можна було у редакції «Уложения...» 1885 р. узгодити якщо не міжнародні, то хоча б вітчизняні норми. На жаль, як згадували вище, суттєвих змін в Главі XI «Уложения...» ми не спостерігаємо.

З вищезазначеного виходить, що у Російській імперії перлюстрація не просто мала місце, а мала всі підстави розростатися. Наведемо аргументи. Те, що органи перлюстрації в Російській імперії існували давно – загальновідомий факт. Утім, так звані «чорні кабінети», які здійснювали перлюстрацію, існували при великих поштових установах, і штат таких «кабінетів» був незначним. Тому обсяг кореспонденції, яка проходила через «чорні кабінети», була відносно незначна [11]. Під пильним оком правоохоронних органів були революціонери, можливо, державні діячі перших ешелонів та інша опозиційна богема. Але ст. 1549 «Уложения...» розширювала масштаби перлюстрації. У кожній поштової установі, навіть у далекому селі із штатом у дві особи, був зв'язківець, який сортував кореспонденцію. Він, спираючись на зазначену статтю «Уложения...», міг розпечатувати кореспонденцію для перевірки на вміст забороненого. Що йому вважало переглянути зміст приватної кореспонденції? – питання риторичне. Тому масштаби аматорської перлюстрації могли бути вражаючими.

Але припустимо, що в поштових установах під час заходів протидії нелегальному пересиланню грошей

і цінних паперів застосовували відповідно до ситуації статті 1530 чи 1549 «Уложения...». Так, коли зв'язківець був успішним і віднаходив незаконні грошові пересилання – вступала в силу норма ст. 1549 і він отримував свою винагороду. В іншому випадку, коли успіх був не на боці мисливця на правопорушників – ст. 1530. Ч. 1 ст. 1530 передбачала за розпечатування кореспонденції звільнення зв'язківця з посади, а ч. 2 за розголошення змісту кореспонденції третій особі (на практиці – зачитає вголос) – звільнення поштового чиновника зі служби, а листоноту відправляли на військову службу рядовим [4].

Але реалії розставили крапки над «і». За умови всеосяжного потурання з боку керівництва установ зв'язку [12] норма ст. 1530 «Уложения...» майже не застосовувалася. І зв'язківці, майже не обмежені в своїх ловах, могли відкривати, звісно, в розумних межах, кореспонденцію. Більше того, архівні документи повідомляють, що зв'язківці перегинали в своїх «правах» борців за законність. Є значна кількість фактів крадіжок грошей зв'язківцями з кореспонденції приватних адресантів [12]. Взамін того, щоб стати «героєм дня», який викрив правопорушника і задоблятися частиною знайденої суми, зв'язківці самі перетворювалися на злочинців. Їхні дії кваліфікувалися по-іншому, але це зовсім інше дослідження [3].

Перейдемо до решти суб'єктів правопорушення. На фінансові інтереси зазіхали суб'єкти – державні службовці інших відомств Російської імперії. Тому, щоб забезпечити себе від таких правопорушень, законодавець прописав покарання за них у ст.ст. 1551, 1561. Чиновникам, які пересилали в державній кореспонденції свої особисті відправлення, передбачалося покарання у формі штрафу, у тому ж розмірі, що і приватним особам – конфіскація посылки і грошей. Крім того, керівництво чиновника-правопорушника було зобов'язано покарати його на свій розсуд.

Перейдемо до іншого поширеного правопорушення серед чиновництва. Так, ст. 1561 «Уложения...» карала за зловживання службовим становищем. У головному це стосувалося службовців правоохоронних органів. Якщо чиновник використовував поштових коней без подорожньої або оплати прогонів, передбачався штраф у подвійному розмірі прогонних і дисциплінарному зауваженні або догані з боку керівництва правопорушника [4].

Під кінець розглянемо юридичну відповідальність за правопорушення, які не стосувалися фінансових питань. Ч. 1 ст. 1538 «Уложения...» передбачала конфіскацію посылки з порохом, пістолами, запалювальними сірниками або іншими горючими речовинами, фарбою або будь-якою рідиною. А за умови, якщо ці речовини зіпсували інші пересилання, стаття передбачала компенсацію за спричинену шкоду [4].

Ще одна стаття «Уложения...» (1554) визначала відповідальність за втрату майна, а саме коня, який перевозив пошту і пасажирів. Суб'єктивною стороною правопорушення законодавець визначив примус ямщика з боку пасажира до перевищення швидкості. Відповідальність покладалася на пасажира у вигляді компенсації вартості коня [4]. На наш час це виглядає досить дивним. Начебто ямщик – якась безвольна особа, яка корилася забаганкам пасажирів. Але в реальності ямщику було непогано. Можна лихачити, а платити клієнт.

Висновки. Таким чином, можна стверджувати, що Глава XI «О нарушении уставов почтовых» Розділу VIII «О преступлениях, и проступках против общественного благоустройства и благочиния» «Уложения...» була занадто консервативною – за 70 років майже ніяких змін. Виклики часу обходили її стороною. За порушення норм Глави XI приватними особами та службовцями не зв'язківцями, у першу чергу, передбачалося матеріальна відповідальність. Більшість штрафних санкцій були у фіксованому розмірі, незважаючи на зміну курсу рубля. Це свідчить про недосконалість правотворчого процесу.

Простежується невідповідність міри покарання тяжкості правопорушення. Розмір штрафів у десятки разів перевищував фінансові збитки держави. Це було результатом того, що майже всі статті Глави XI, що стосувалися не зв'язківців, захищали фінансові інтереси держави. Останнє дозволяє припустити, що у Російській імперії існувала поштова монополія. У подальших дослідженнях варто порівняти правові аспекти функціонування державної пошти в інших провідних країнах. Можливо, ретельний захист державою поштових зборів був звичним на той час явищем. Також слід дослідити генезу юридичної відповідальності за порушення пересилання телеграфної кореспонденції.

Список використаних джерел

1. Левченко А.В. Становлення та розвиток права на таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції. *Конституційно-правові академічні студії*. 2019. Випуск 2. С. 341–359. DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-235-0-12>.
2. Черевко М.О. Конституційне право людини на таємницю листування, телефонні розмови, телеграфну та іншу кореспонденцію та його забезпечення в Україні : дис. ...доктор. філософії у галузі права : 081. Київ, 2021. 248 с.
3. Федорченко О.В. Юридична відповідальність поштово-телеграфних службовців Російської імперії у другій половині XIX – на початку XX століття. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2018. № 1. С. 119–124.
4. Уложение о наказаних уголовных и исправительных. Санкт-Петербург, 1845. 898 с.
5. Уложение о наказаних уголовных и исправительных 1885 года. Санкт-Петербург, 1892. 796 с.
6. Молчанов В.Б. Вплив грошової реформи С.Ю. Вітте (1895–1898) на життєвий рівень населення підросійської України. *Проблеми історії України XIX – на початку XX ст.* 2011. Випуск XIX. С. 129–150.
7. Статистико-экономический обзор Херсонской губернии за 1913 год. Херсон : Паровая типо-литография С. Ольховика и С. Ходушиной 1915. 194 с.
8. Цены на предметы первой необходимости в конце 1915 года в уездах Херсонской губернии. Херсон : Паровая типо-литография С. Ольховика и С. Ходушиной, 1915. 35 с.
9. Циркуляр начальника ОПТО начальникам контор связи. *ДАМО* (Держ. архів Миколаївської області). Ф. 87, оп. 1, Спр. 69. Арк. 36 арк.
10. Циркуляр начальника ОПТО начальникам контор связи. *ДАМО* (Держ. архів Миколаївської області). Ф. 87. Оп. 1. Спр. 127. Арк. 150.
11. Чисніков В.М. Перлюстрація. *Юридична енциклопедія* / відп. ред.: Ю.С. Шемшученко. Київ, 2002. Т. 4 : Н – П. С. 505.
12. Циркуляр начальника ОПТО начальникам контор связи. *ДАХО* (Держ. архів Херсонської області). Ф. 82. Оп. 1. Спр. 73. Арк. 15 і зв.

References

1. Levchenko A. V. (2019). Stanovlennia ta rozvytok prava na taiemnytsiu lystuvannia, telefonnykh rozmov, telehrafnoi ta inshoi korespondentsii [Formation and development of the right to confidentiality of correspondence, telephone conversations, telegraphic and other correspondence]. *Konstytutsiino-pravovi akademichni studii*. 2, 341-359. [in Ukrainian].
2. Cherevko M.O. (2021). Konstytutsiine pravo liudyny na taiemnytsiu lystuvannia, telefonni rozmovy, telehrafnu ta inshu korespondentsiiu ta yoho zabezpechennia v Ukraini [Constitutional human right to the secret of correspondence, telephone conversations, telegraph and other correspondence and its ensuring in Ukraine].: dys. ...doktor. filosofii u haluzu prava : 081. Kyiv, 248. [in Ukrainian].
3. Fedorchenko O.V. (2018). Yurydychna vidpovidalnist poshtovo-telehrafnykh sluzhbovtziv Rosiiskoi imperii u druhii polovyni XIX – na pochatku XX stolittia [Legal liability of postal and telegraph employees of the Russian Empire in the second half of the 19th – at the beginning of the 20th century]. *Pivdennoukrainskyi pravnychi chasopys*. 1, 119-124. [in Ukrainian].
4. Ulozhenie o nakazanih ugovolnyh i ispravitel'nyh. (1845). [Regulations on the penalties of criminals and corrected criminals]. Sankt-Peterburg. [in Russian].
5. Ulozhenie o nakazanih ugovolnyh i ispravitel'nyh 1885 goda. 1892 [Regulations on the penalties of criminals and corrected criminals 1885 of the year]. Sankt-Peterburg. 796. [in Russian].
6. Molchanov V.B. (2011). Vplyv hroshovoi reformy S. Yu. Vitte (1895-1898) na zhyttievyi riven naselennia pid rosiiskoi Ukrainy [The influence of the monetary reform of S. Yu. Witte (1895-1898) on the standard of living of the population of sub-Russian Ukraine]. *Problemy istorii Ukrainy XIX – na pochatku XX st. Vypusk XIX*. 129-150 [in Ukrainian].
7. Statistiko-ekonomicheskij obzor Hersonskoj gubernii za 1913 god. (1915) [Statistical and economic review of the Kherson province for 1913]. Herson, 1914. [in Russian].
8. Ceny na predmety pervoj neobhodimosti v konce 1915 goda v uездah Hersonskoj gubernii. (1915). [Prices for essentials at the end of 1915 in the districts of the Kherson province]. Herson, 35. [in Russian].
9. Tsyrkuliar nachalnyka OPTO nachalnykam kontor sviazy [Circular of the head of the OPTO to the heads of communications offices]. DAMO (Derzh. arkhiv Mykolaivskoi oblasti). F. 87, op. 1, Spr. 69. Ark. 36. [in Russian].
10. Tsyrkuliar nachalnyka OPTO nachalnykam kontor sviazy [Circular of the head of the OPTO to the heads of communications offices]. DAMO (Derzh. arkhiv Mykolaivskoi oblasti). F. 87. Op. 1. Spr. 127. Ark. 150. [in Russian].
11. Chysnikov V. M. (2002). Perliustratsiia [Interception]. *Yurydychna entsyklopediia / vidp. red.: Yu. S. Shemshuchenko* [ta in.]. Kyiv. T. 4 : N – P. 505. [in Ukrainian].
12. Tsyrkuliar nachalnyka OPTO nachalnykam kontor sviazy [Circular of the head of the OPTO to the heads of communications offices]. DAKhO (Derzh. arkhiv Kherosnskoj oblasti). F 82. Op. 1. Spr. 73. Ark. 15 i zv. [in Russian].

Fedorchenko Oleh,

PhD in History

*(Kherson Faculty of Odessa State University of Internal Affairs, Kherson)*ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5524-0202>**Kaminskaya Olena,**

PhD in History, Associate Professor

*(Kherson Faculty of Odessa State University of Internal Affairs, Kherson)*ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5596-1720>

LEGAL RESPONSIBILITY FOR VIOLATION OF THE FORWARDING OF POSTAL CORRESPONDENCE IN THE SECOND HALF OF THE 19TH – AT THE BEGINNING OF THE 20TH CENTURY

The article is devoted to legal liability for violation of the rules for forwarding correspondence in the second half of the 19th – at the beginning of the 20th century. In the second half of the 19th century in the Ukraine, an industrial society began to form, which contributed to the expansion, both quantitatively and qualitatively, of communication highways. This situation contributed to the increase of offenses in the field of forwarding correspondence and, accordingly, there was a need to improve sanctions for these offenses.

The article shows that the three editions of the first criminal code of the Russian Empire 'Regulations on the penalties of criminals and corrected criminals' for 70 years made almost no changes to Chapter XI 'Violation of Postal Statutes' of Section VIII 'Crimes and Misdemeanors Against Public Welfare and Welfare'. Material punishment for the subjects of the offense defined in the article was the main type for violating the forwarding rules. In addition, the bulk of fines for committed offenses were fixed. There is a discrepancy between the punishment and the severity of the offense. The amount of fines in some cases exceeded the damages by a hundred times.

The authors proved that the main object of the offense was the fiscal interests of the state. Thus, eight articles out of nine of the relevant Chapter XI of the 'Regulations on the penalties of criminals and corrected criminals' provided for fines for encroachment on the state's postal revenue. This allowed the authors to put forward the hypothesis that there was a postal monopoly in the Russian Empire. It can be confirmed or refuted by comparing the conditions of operation of postal services and, in particular, the legal responsibility for encroachment on state profits, of other leading states of that time.

Some inconsistent norms of Chapter XI of the 'Regulations on the penalties of criminals and corrected criminals' gave rise to 'amateur' perustration. They interpreted the norm on the monetary reward of couriers for finding illegal transmissions in an arbitrary way.

Key words: legal liability, correspondents, correspondence, sanctions, post, genesis.

Надіслано до редколегії 12.11.2022